

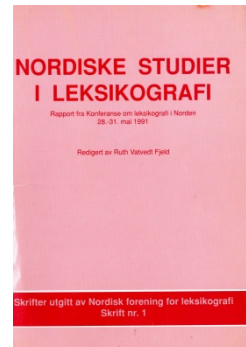
NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel: Om ord og termer i juridisk sprog

Forfatter: Ruth Vatvedt Fjeld

Kilde: Nordiske Studier i Leksikografi 1, 1992, s. 210-218
Rapport fra Konferanse om leksikografi i Norden, 28.-31. mai 1991

URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive>

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Om ord og termer i juridisk språk

Det er ikke lett for vanlige mennesker å lese en lovt tekst og virkelig forstå den. Allmennspråklige ordbøker tar derfor med en del faguttrykk og fagterminologi for å hjelpe lekmannen til å forstå juridiske tekster. Artikkelen viser noen eksempler på hvordan en vanlig ordbok lett kan bli feil dersom en tar med fagspråklige termer.

En av de mest kjente og anerkjente juristene her i landet, Johs Andenæs, skriver i sin lærebok *Innføring i rettsstudiet* (Andenæs 1988):

De fleste juridiske framstillinger bruker en rekke ord og uttrykk som ikke er umiddelbart forståelige for ikke-jurister, men som forfatteren forutsetter at leseren kjenner, og som han derfor ikke forklarer nærmere (s 145).

Andenæs anbefaler derfor den ferske jusstudent å anskaffe seg en juridisk ordbok. Han tar selv opp i læreboka si en del juridiske grunnbegreper og definerer dem etter å ha gitt en forholdsvis omfattende utredning om de enkelte ordenes innhold. Og han konkluderer utredningen sin med:

Rent generelt kan det sies at det i tvilstilfelle ikke er så viktig hvilken etikett man bruker, og at man ikke bør treffe slutninger fra den betegnelse man velger, til de rettsregler som gjelder. Framgangsmåten bør være den motsatte: Først prøver man å klarlegge hvilke regler som gjelder, og så velger man den terminologi som man synes alt i alt gir det mest dekkende uttrykk for realiteten (s 146).

Dette uttrykker en overraskende innstilling til språkets innvirkning på forståeligheten av en tekst. Når det gjelder lovspråk, må ordbruken ha en stor betydning for folks rettsoppfatning, både allmennhetens og juristenes. Særlig hvis vi sammenholder det med hva han sier under innføringskapitlet om tolkning av lover:

Utgangspunktet for tolkningen er hva som ligger i teksten etter en naturlig forståelse på grunnlag av alminnelig språkbruk. Loven retter seg til borgerne, den benytter seg av vårt felles språk, og det er ønskelig at den kan forstås av enhver som er interessert i å skaffe seg rede på sin rettsstilling (s 70).

Etter det man får rede på i en innføringsbok i juss, skal altså menigmann kunne lese en lov og bruke sin naturlige språkforståelse for å finne ut av sine rettigheter og plikter etter lovverket. Men slik er det jo ikke, det viser nettopp Andenæs' eget utsagn der han sier at det

i juridisk forfatterskap ikke er viktig hvilken term man velger, men at det er de juridiske reglene som ligger bak, som er avgjørende.

Andenæs gir videre noen gode råd for juristen som skal tolke lovene, jeg nevner her tre:

- 1 Med hensyn til fagspråk og termer (fra andre fag) er det språkbruken i de kretser som loven retter seg til, som må legges til grunn.
- 2 For anakronismer og andre gamle uttrykk er det den opprinnelige betydningen som må legges til grunn.
- 3 For uttrykk som forutsetter en rettslig *vurdering* (en rettslig standard), kan innholdet endre seg når vurderingsnormene i samfunnet skifter.

Kommunikasjonsmessig ville det være riktig og viktig å tilstrebe et samsvar mellom juridisk innhold og allmennspråklig uttrykk. Men situasjonen vi opplever, er at den juridiske terminologien, eller kanskje rettere ordbruken, anvendes så spesielt at man trenger nærmere kjennskap til juridiske teorier og vendinger for virkelig å forstå tekstene. Og i tillegg vet vi at jurister seg imellom er uenige om hvordan en juridisk tekst skal forstås. Mange ganger virker det som om det er nettopp det jussen dreier seg om. Det betyr igjen at terminologien ikke er helt klar eller entydig, selv for fagekspertene. I en del tilfeller trekker juristene inn språkfolk for å få oppklart hvilket begrepsinnhold som ligger i juridiske termer. Det er i seg selv noe overraskende. Det bør vel være juristene selv som best vet hva de legger i en fagterm, de kan ikke først bruke et uttrykk og deretter kontakte språkfolk (gjærne leksikografer) for å få rede på hvilket betydningsomfang uttrykket har. Situasjonen viser i hvert fall den konflikt som det er mellom fagspråklig og allmennspråklig forståelse av lovt tekstene. Jon Bing (Bing 1986:135) tar opp forholdet mellom allmennspråkets og det juridiske språkets betydning, og han peker også på at det er en viss spenning mellom det innhold som kan følge av alminnelig språkbruk og den juridiske betydningen.

Hvis man skal følge Andenæs' oppskrift for juridisk forfatterskap i at man ikke først og fremst skal legge vekt på termbruken, men velge terminologi etter hva man synes er mest dekkende, vil det bli den enkelte forfatters skjønn og dermed til en stor grad tilfeldighetene som råder innen juridisk terminologi. Innen fagterminologien bør det omvendte være tilfelle. Termene i seg selv er nok mindre viktige, men definisjonen av dem må være helt klare og avgrensede. Det betyr ikke at man ikke trenger være nøyaktig med hvilken "etikett" man bruker i et juridisk forfatterskap. En juridisk forfatter bør kunne støtte seg på hevdvunnen og normert terminologi. Ved innføring av nye termer må juristene selv definere termene og sørge for at de passer inn i den resterende delen av termsystemet.

Skillet mellom allmennspråk og fagspråk er uklart og fortsatt lite utforsket. Men skillet mellom allmennspråkets ord og terminologi er ganske klart, og kanskje nyttig å peke på i denne sammenhengen. Wüster (Wüster 1985) trekker opp skillet mellom allmennspråklige uttrykk og termer i noen grunnleggende punkter omtrent slik:

- I terminologien går man ut fra *begrepene* og har som mål å skape en skarp avgrensning mellom dem.
- Termenes betydning omfatter bare dets denotasjon, konnotasjonene faller vekk.
- Terminologi befatter seg bare med benevelser for begrepene, ikke med morfologi og syntaks.

- Et fags terminologi er produktet av bevisste, normerende handlinger utført av eksperter, den er ikke resultatet av en fri eller naturlig språkutvikling.

Terminologiarbeid betyr at en hele tiden vurderer forskjellige språklige uttrykk opp mot hverandre og bestemmer hva som er best. Synonymer skal ikke forekomme. Målet er allikevel alltid å finne de mest *hensiktsmessige* uttrykkene, mens man i vanlig språknormering ser på *språkriktighet*, dvs samsvar med den virkelige språkbruken i språksamfunnet.

Termene i lovspråk er oppstått på forskjellige måter. Jeg vil nevne noen av de viktigste her:

- 1 Den spesielle og mest merkbare juridiske terminologien stammer for en stor del fra romerretten eller fra kanonisk rett. Dette er juridisk "arvegods" som har lange tradisjoner, og som det er åpenbart må defineres i faglige oppslagsbøker og leksika. Det er også den typen som vi først og fremst finner der. Som eksempel kan nevnes *bonus paterfamilias* som egentlig betyr "god familiefar", men som i dag benyttes som et uttrykk for om en person har handlet forsvarlig.
- 2 Videre oppstår mange termer gjennom rettspraksis, det vil si at det er ordlyden i viktige lover og domsavsigelser som fester seg og utvikler seg til fagterminologi. I juridisk språk finner vi mange anakronismer; ord og uttrykk kan stamme helt fra norrøn tid. De er blitt stående lenge etter normal levetid fordi de er gått over til å bli ren fagterminologi, selv om de kanskje var allmennspråklige uttrykk da de ble brukt første gang. Eksempel på slike alderdommelige uttrykk er *duk og disk* som uttrykk for en persons bopel, eller *kjæremål* av norrønt *kæra*, klage over, og som i dag bare lever i moderne norsk i juridisk terminologi.
- 3 Juridiske forfattere og lærebokforfattere er ansvarlig for en stor del av det juridiske fagspråket. Det skjer ved at de lager definisjoner for de uttrykkene som brukes. Det definerte blir dermed oppfattet som en fagterm. Et eksempel på det har vi i innledningen til lov om folketrygd § 1-1 og 1-2: "Folketrygdens formål er å gi stønad ved sykdom, legemsfeil, svangerskap og nedkomst, arbeidsløyse, alderdom, uførhet, dødsfall og tap av forsørger. Enhver som er bosatt i riket er *trygdet* etter denne lov." Termen *trygdet* har dermed fått en annen betydning enn allmennspråkets, der vi vanligvis oppfatter en trygdet som en som mottar trygd. En spesiell terminologisering har vi ved legaldefinisjoner, definisjoner som tas inn i selve lovene, og som skal legges til grunn for forståelsen av loven. En legaldefinisjon gjelder bare for den loven den står i. Men oftest er det slik at ord eller uttrykk er brukt på en spesiell måte uten at de er gitt noen nærmere definisjon. Innholdet må da trekkes ut av konteksten.

Ved hjelp av noen eksempler vil jeg prøve å vise hvordan juridisk språkbruk kan atskille seg fra allmennspråket på en uheldig måte, slik at lovttekster og annen juridisk litteratur blir vanskelig å forstå for lekfolk. Jeg vil også peke på hvor farlig det kan være å ta inn fagspråklige uttrykk i allmennspråklige ordbøker fordi en lett kan komme til å ta ut ett eller noen uttrykk fra et helt begrepsfelt, og dermed kan definisjonene lett "halte". Men eksemplene viser også at feil like lett oppstår ved at den juridiske terminologien er usystematisk, og at en allmennordbok dermed lett depreciserer eller feiltolker innholdet i termene.

Få av de juridiske termene er såkalte ekte termer, det vil si ord og uttrykk som vi ikke har i språket ellers. De ekte termene vil være lån (særlig fra romerretten) og anakronismer. Mange termer oppstår ved **neosemantisering**. Det skjer som regel enten ved at allmennspråklige uttrykk får et avgrenset faglig innhold, eller ved at gamle juridiske termer får et nytt innhold. Det kan også være at termer fra andre fag benyttes i juridisk sammenheng og på den måten får en egen juridisk definisjon og dermed blir en juridisk term. Det er bare legaldefinisjonene som til en viss grad er laget etter noe jussfaglig system eller for å dekke hele semantiske felt. Men til og med her er det dessverre slik at det samme uttrykket kan være definert forskjellig i forskjellige lover ved legaldefinisjon.

Svært ofte er det en neosemantisering som finner sted ved legaldefinisjoner. Et eksempel på det har vi ved ordet *tjenestemann*, som er en viktig term i flere lover. En tjenestemann er ifølge flere av de større norske ordbøkene en offentlig funksjonær som ikke er embetsmann, f eks i *Bokmålsordboka* (Landrø & Wangensteen 1986:607) defineres ordet slik:

tjenestemann offentlig funksjonær som ikke er embetsmann

Men i lov om offentlighet i forvaltningen fra 1967 defineres tjenestemann som en embetsmann eller annen som er ansatt i statens eller kommunens tjeneste. I og med at uttrykket "eller annen" er brukt, må det tolkes slik at de fleste som er ansatt i statens eller kommunens tjeneste, er tjenestemenn. Det samsvarer med definisjonen i Gulbrandsen *Juridisk leksikon* (Gulbrandsen 1977:213):

tjenestemann (offentlig t.) person som er ansatt i statens el en kommunes tjeneste og lønnes av det offentlige. Bestemmelser om hvem som skal regnes til t. gis i tvilstilfelle av Kongen ...

Bing (1986:136) nevner at tjenestemann har forskjellig legaldefinisjon i lov om statens tjenestemenn (1983) og straffelovens (1902) § 121 om offentlige tjenestemenns taushetsplikt. Definisjonen i lov om offentlighet i forvaltningen samsvarer med lov om statens tjenestemenn og Gulbrandsens definisjon.

Hvis vi vil gå videre for å finne ut av betydningen i *Bokmålsordboka*, må vi se nærmere på uttrykkene *funksjonær* og *embetsmann*. De defineres i samme ordbok slik:

funksjonær tjenestemann, bestillingsmann; fast ansatt person i privat virksomhet (s 181)

embetsmann person som innehar et embete (s 123)

embete 1 høyere stilling i statstjenesten 2 oppdrag, tjeneste (s 123)

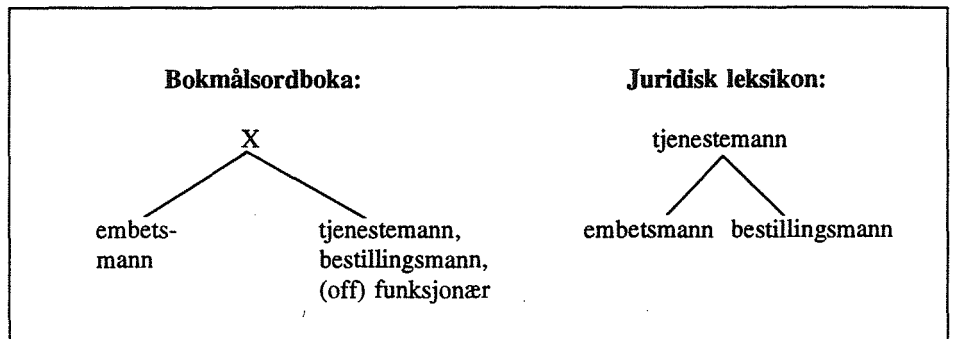
Vi bør ut fra det kunne slutte at en tjenestemann har en underordnet stilling i offentlig virksomhet. Men i juridisk terminologi har vi sett at en tjenestemann er enhver som er lønnet av stat eller kommune. I allmennspråket er det her problematisk å trekke grensen mellom tjenestemann og arbeidstaker. *Store norske ordbok* (Guttu 1991:196) definerer funksjonær slik

funksjonær person som har en - ofte forholdsvis underordnet - stilling i offentlig el (større) privat virksomhet og som utfører ikke-manuelt arbeid

Skulle en slik definisjon legges til grunn ved tolkning av loven, ville en måtte stille seg mange spørsmål: Hvem er det som regnes som offentlige tjenestemenn av sjåførere, gartnere, ledere for renholdsarbeidere osv.

Med utgangspunkt i *Bokmålsordboka* ville vi også være usikre på grensen mellom funksjonær og embetsmann, siden en embetsmann har en høyere stilling. Hvor går grensen for en "høyere" stilling i det offentlige? I juridisk terminologi betyr en embetsmann en tjenestemann som er utnevnt av Kongen.

Det viser seg altså at i juridisk terminologi er definisjonen av tjenestemann videre enn i allmennspråket. Dette er illustrert i figur 1.

Figur 1

Bokmålsordboka mangler tydeligvis et overbegrep for offentlig tilsatte, mens tjenestemann og bestillingsmann anses som synonyme. I juridisk terminologi er tjenestemann overbegrep, og embetsmann og bestillingsmann er sideordnet med hver sin delbetydning. I praktisk lovanvendelse kan slike skjevheter få uheldige følger for menigmann, da det vil være den juridiske terminologien som gjelder.

Det er sjelden (eller kanskje tilfeldig) at begrepene er dannet etter et semantisk system, slik man gjør det innen terminologi basert på språkvitenskapelige prinsipper, og slik at hele semantiske felt blir dekket. Eugen Wüster (Wüster 1985:5) sier om utviklingen av terminologi:

Die Terminologiearbeit geht nicht von den Begriffen aus, sondern sie untersucht alle Begriffe eines Sachgebietes im Zusammenhang, d.h. alle Teile eines Begriffsystems. Das führt zwangsläufig dazu, dass alle grundlegenden Fachwörterbücher heute "systematisch" angeordnet sind ...

Men det virker som om de juridiske termene oppstår etter hvert som man har bruk for dem. Det kan derfor lett skje at det blir betydningsluker eller betydningsgråsoner, slik som vi ofte finner det i allmennspråket. (Dette er luker eller soner som ikke kan regnes til vaghetsområdet, men kanskje til den betydningsluken som Kit Fine (Fine 1975) opererer med, og som kan liknes med en hvit flekk på kartet, dvs ikke beskrevne innholdssoner.) Slike luker er selvfølgelig uheldige juridisk sett. En juridisk terminologi skapt i Wüsters ånd, foreligger

ennå ikke på norsk, men med utvikling av moderne rettsinformatikk blir behovet stadig større. Wüster sier det slik:

Ein wesentlicher Unterschied zwischen Terminologielehre und Sprachwissenschaft ist darin zu suchen, dass die Terminologielehre Anleihen bei der Logik und bei der Ontologie machen muss und sich mit einer dritten formalen Wissenschaft überschneidet, nämlich der Informationswissenschaft (s 5).

Bare ord og uttrykk fra romerretten er juridisk terminologi som konsekvent kan gjenfinnes i juridiske oppslagsbøker. Termene har selvsagt sitt opphav i latin, og selv om de er oversatt til moderne norsk, er det i oppslagsbøkene henvist til det latinske uttrykket. Juridisk terminologi finner vi forklart i spesialordbøker for juss, og det fins en del juridiske termer i allmennspråklige ordbøker. Jeg har sett litt på hva som er tatt med i *Bokmålsordboka* av juridisk terminologi. Det er jo ofte slik at allmennordbøkene har med faguttrykk og merker av for fagområde med **jur** eller liknende. Dette ordmaterialet er tilfeldig valgt ut, sett fra juridisk synsvinkel. Det er ikke jussfaglige kriterier som gjør at et ord kommer med (for eksempel er ikke ordet *bestillingsmann* tatt med som eget oppslagsord, bare som et synonym til tjenestemann), men at det er blitt forholdsvis frekvent i allmennspråket, eller at ordene på grunn av juridisk neosemantisering blir flertydige. Oppslagsordet får da som regel et eget betydningsnummer for den juridiske definisjonen.

Bokmålsordboka har tatt med ordet *forsettlig*, et ord som nærmest bare forekommer i juridisk sammenheng i moderne norsk. Der er koden **jur** gitt, og forklaringen "*f_ drap* drap som er begått med vilje, men ikke planlagt, t forskj fra *overlagt drap*, *uaktsomt drap*". Under oppslagsordet *overlagt* finner vi forklaringen "tilsiktet, planlagt" og eksemplet "*o_ drap* t forskjell fra *uaktsomt drap* og *forsettlig drap*". Men at det er en spesiell tolkning av dette ordet i juridisk sammenheng, opplyses ikke, og det spørs om en kan vente at en leser slår opp på *forsettlig* når han er ute etter betydningen av *overlagt* eller *uaktsom*. Men den juridiske spesialbetydningen er like viktig i alle tre termene.

Under oppslagsordet *uaktsom* finner vi definisjonen "uforsiktig, skjødesløs; som skyldes uforsiktighet, skjødesløshet" og eksemplet *u_t drap*. Det er bare under oppslagsordet *forsettlig* at koden **jur** er lagt inn.

Juridisk leksikon definerer slik:

forsett er den skyldgrad ved bedømmelse av den subjektive side av en straffbar handling som består i at forbryteren *har tilsiktet* handlingen og dennes følge ... (s 78).

overlegg betegner tradisjonelt den sinnstilstand som behersker gjerningsmannen når han er seg bevisst så vel de motiver som kan avholde fra handlingen, som dem som driver til den, og har veiet begge mot hverandre... (s 153).

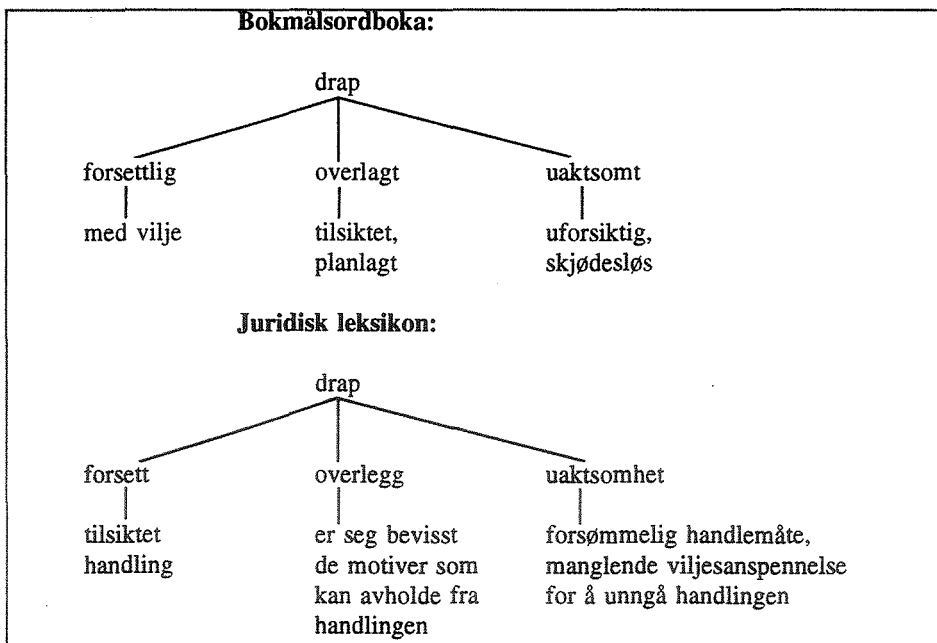
uaktsomhet (culpa) uforsiktig el. forsømmelig handlemåte. 1) I strafferett er u. den skyldgrad som i visse tilfelle medfører straff selvom det ikke foreligger **forsett** (s.d.) som er den vanlige subjektive betingelse for ilegging av straff. U. kan sies å foreligge når gjerningsmannen har tilsidesatt den aktpågivenhet han i det enkelte tilfelle må antas å ha hatt plikt til å utvise. Man reagerer mot

den manglende viljesanspennelse; for evneløshet alene blir en mann aldri straffskyldig (s 217).

Denne "manglende viljesanspennelsen" kan vurderes som bevisst uaktsomhet og ubevisst uaktsomhet, men en kan også skille etter grov uaktsomhet og ikke-grov uaktsomhet. Som betydningsnummer 2 står det:

i erstatningsrett er u. utilstrekkelig til å begrunne et erstatningsansvar idet det tas hensyn til den aktsomhet som *gjennomsnittsendividet* i det konkrete tilfelle ville ha utvist, enn til skadevolderens egen utrustning, medmindre denne ikke er abnormt under det vanlige (vanfør, sinnssyk el.l.) (s 218).

Dette er vanskelig å få klarhet i for lekfolk, ikke minst på grunn av språket. Men selv om en ser bort fra den vanskelige språkformen, viser det seg at det betydningsomfanget som ligger i en juridisk term, er forholdsvis vagt beskrevet, det fins ingen klare definisjoner på hva som ligger i dem. Dermed blir det opp til rettsapparatets skjønn å tolke uttrykkene. Rent språklig er det vanskelig å si om det er noen forskjell på å ha tilsiktet en handling og det å ha utført den mens en var seg seg bevisst de motiver som kunne avholde fra handlingen, eller om det forelå en manglende viljesanspennelse for å unngå konsekvensene av handlingen. Stiller man definisjonene i *Bokmålsordboka* og *Juridisk leksikon* opp mot hverandre (figur 2), ser vi at det er et uheldig manglende samsvar mellom den allmennspråklige tolkningen og den fagspråklige.

Figur 2

Det er først når man ser uttrykkene i sammenheng, at det blir så klart for oss lekfolk hvor uskarpe grensene mellom de forskjellige uttrykkene er. Men de juridiske konsekvensene er svært forskjellige. Det er også interessant å merke seg at betydningsskillet er mye klarere i allmennordbøkene enn i fagordbøkene på den måten at termene der dekker hele betydningfeltet fra planlagt drap til uforskyldt drap og blir definert i forhold til hverandre. Det er ikke tilfelle i fagordboka.

Uttrykkene uaktsom - forsettlig - overlagt går igjen i mange sammenhenger i lovspråket, og fungerer som et graderingssystem bl a i forhold til straffeloven. De hører til det som Sundby (1974:200) kaller for *avveiningsmarkører*, dvs ord eller uttrykk som gir anvisning på at en rettslig vurdering skal finne sted når graden av lovbrudd skal avgjøres. På linje med at en innen medisinen snakker om forbrenning av 1., 2. og 3. grad, kunne en også i jussen brukt et liknende termsett, f eks drap av 1., 2. eller 3. grad. Det ville da ha vært lettere å forstå at det her foreligger et spesielt fagspråk, og en unngår forvirring i forhold til allmennspråklig forståelse av uttrykkene. Noe helt annet og språklig uheldig i denne sammenheng er betegnelsen *uaktsom* brukt om drap, parallelt med overlagt og forsettlig. Relasjonen mellom leddene er forskjellig, og et uaktsomt drap krever egentlig et handlende overledd, dvs at vi nå får en aktivisering av selve drapet, mens det som menes selvfølgelig er at det er den som dreper som er uaktsom.

Noe av det vanskeligste og kanskje viktigste i lovspråket er graderingssystemet, og vi kan si at hele lovverket er konstruert over et graderingssystem fra *riktig* til *galt*.

Andenæs drøfter uttrykket *god tro* i motsetning til *slett tro*. For det første er uttrykket *slett* brukt med denne betydning en anakronisme som både har sin egen stilverdi, og som kan skape forvirring særlig hos yngre lesere, men det er en annen sak som jeg ikke vil komme

inn på her. Men det er altså slik at *tro* kan være enten *god* eller *slett*. For eksempel i lov om godtroendeerverv § 1.2 defineres uttrykket *god tro*. Det er han når en mottaker ikke forstår at avhenderen mangler rett og heller ikke burde ha forstått det om han hadde vært så aktsom som det må kunne kreves etter forholdene ved avhendingen, tingens art og omstendighetene ellers.

Man taler altså i loven om aktsom god tro, og dermed skulle man kunne tenke seg at det motsatte er *uaktsom god tro*, men det er ikke noe juridisk begrep. Det samme gjelder under definisjonen av *slett tro*, slik blir det altså ikke symmetri i terminologien. Kan hende fins det ingen tilstand som kan kalles *uaktsom god tro*, men jeg tror det ville vært en fordel innen juridisk metode å ha en slik logisk utbygd graderingsterminologi.

Det har innen jussen nærmest vært en ubestridelig sannhet at lovspråk følger sine egne regler, og at man ikke kan legge allmennspråklige regler og definisjoner til grunn for å tolke lovene. Det spørres om denne sannheten kommer til å bli stående særlig lenge. Peter Goodrich (Goodrich 1987) har gjort en analyse av lovspråkets funksjon i samfunnet, og han konkluderer med at det å se på språk og lover som to atskilte disipliner, er en myte. Røsæg (1992) peker også på dette i sin avhandling *Garantier eller fattigmanns trøst?*:

Språkregler er nødvendige for at den samlingen av ord et utsagn består av, overhodet skal danne ett eller flere meningsfylte utsagn. Så langt vil alle som driver rettslig tolkning bruke språkreglene. Fremstillingen nedenfor går kanskje litt lenger i bruken av dem. Dels skyldes dette et ønske om å nyttiggjøre seg resultater fra språklige drøftelser, og om å se hvor langt problemstillingene i slike drøftelser er parallelle til de juridiske. Men diskusjonen av språkregler er

også forårsaket av et verdistandpunkt om at jussen i størst mulig grad bør legge de alminnelige språkbruksregler til grunn. Det letter trolig forståelsen om man i størst mulig grad kan unngå at det er forskjellige språkbruksregler som brukes i henholdsvis juridiske og andre sammenhenger (s 143).

Mange av de lovene som gis i et moderne demokratisk samfunn, har andre funksjoner enn tidligere lover. Allmennheten er bedre opplyst enn tidligere, og folk forventer at de skal kunne ta teksten i en lov for det de forstår den som. Lovene har forskjellig mål og funksjon og skal fungere i forskjellige kommunikasjonsammenhenger. Mange nyere lover som f eks røykeloven av 1990, er rent holdningsskapende lover. Slik lover vil ha liten eller ingen funksjon dersom de ikke kan leses og forstås av vanlige mennesker.

Allmennspråklige ordbøker bør være forsiktige med å definere fagspråklige termer. Dersom man skal ta med fagspråk, bør det være fordi den fagspråklige termen har gått inn i allmennspråket, eller fordi neosemantisering innen et fagspråk fører til flertydighet av et oppslagsord. Å ta med fagord for fagets egen skyld bør en bare gjøre dersom en har en fullstendig utarbeidet plan der en har laget seg prinsipper for hvilke termer som skal med og hvordan de skal defineres. Ellers kan allmennordboka like gjerne forvirre som oppklare lekfolk om det aktuelle fagområdet. Et fag som juss er svært utsatt i så henseende.

Litteratur

- Andenæs, Johs. 1988. *Innføring i rettsstudiet*. Oslo
 Bing, Jon. 1986. Om tolkning av enkeltord. I: *Festskrift til Thorstein Eckhoff*. Oslo
 Fine, Kit. 1975. *Vagueness, truth and logic*. Synthese 30
 Goodrich, Peter. 1987. *On legal discourse*. London
 Gulbrandsen, Egil. 1977. *Juridisk leksikon*. Oslo
 Guttu, Tor. 1991. *Store norske ordbok*. Oslo
 Landrø, Marit & Wangensteen, Boye (red). 1986. *Bokmålsordboka*. Oslo
 Røsæg, Erik. 1992. *Garantier eller fattigmanns trøst? Støtteerklæringer i selskapsforhold av typen "comfort letters"*. Oslo
 Sundby, Nils Kristian. 1974. *Om normer*. Oslo
 Wüster, Eugen. 1985. *Einführung in die Allgemeine Terminologielehre und Terminologische Lexikographie*. Kopenhagen